

Kohalike omavalitsuste toetuste tulubaasi tõstmise väljatöötamiskavatsus

1. Väljatöötamise kavatsuse koostamise põhjus

Vabariigi Valitsuse koalitsioonileppe 2025–2029 punkt nr 76 näeb ette tagada otsustusõiguse suurendamiseks hariduse valdkonnas kohaliku omavalitsuse autonoomia rahaliste ressursside puhul ning vähendada hariduse rahastamise killustatust ja seonduvat bürokraatiat. Selleks viiakse sihtotstarbelised haridustoetused (v.a õpetajate palgatoetus) alates 2027. aastast kohalike omavalitsuste tuludesse (tähtaeg I kvartal 2027). Hariduse korraldus vajab Eestis selgemat korrapärasust: õigused, kohustused, ressursid ja vastutus peavad asuma ühes kohas koos, sest vaid sellisel juhul saab toimida eesmärgistatud sihipärane juhtimine.¹

Väljatöötamiskavatsuses esitatavad ettepanekud puudutavad kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi KOV) makstavate mitmete toetuste rahastamisallikate muudatust. KOV ülesanded, õigused ja kohustused seejuures ei muutu.

Tulubaasi tõstmist kaalutakse põhihariduse andmise toetusega (v.a õpetaja palk), huvitegevuse ja -hariduse toetusega ja õpilaskodu toetusega, aga lisaks ka suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetusega ja kohalike teede hoiu toetusega. Tulubaasi tõstmise all mõistetakse antud VTK raames nende vahendite jaotamist toetuse asemel KOV tulumaksu ja tasandusfondi laekumise suurendamise kaudu. Tulubaasi üle tõstetavate toetuste kogumaht moodustas 2025. aastal 118,4 mln eurot.

2. Lahendatav probleem

OECD hinnangul on Eesti KOV-ide rahandussüsteemi üks probleemsemaid elemente KOV finantsautonoomia puudumine, mis mõjutab otseselt nende finantssuutlikkust ja seeläbi avalike teenuste osutamist². Kohalike teenuste jooksvate kulude sihtotstarbelisest rahastamisest loobumist on soovitanud OECD Eestile korduvalt³.

Sihtotstarbeliste toetuste sedavõrd ulatuslik kasutamine ei ole majanduslikult ratsionaalne. Sellised toetuskeemid oleks õigustatud vaid piiratud olukordades, näiteks ulatusliku piiriülese teenusvõrgu korral või kui vastava teenuse pakkumiseks kohalik huvi puudub. Sihtotstarbelistelt toetustelt on ebasoovitavad kõrvalised mõjud. Ülemäärane sõltuvus riiklikest toetustest võib märkimisväärselt nõrgendada KOV fiskaaldistsipliini - tuues kaasa liigsed

¹ <https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/koalitsioonilepe-2025-2027/uld-ja-kutseharidus>

² Towards a Single Government Approach: Estonia. OECD 2011

³ Näiteks: Targalt kahanev Eesti, OECD 2022: Eesti peaks tõsiselt kaaluma omavalitsuste toetussüsteemi reformimist. Praegune süsteem on keeruline, kattuvate näitajatega, sihtotstarbelised toetused ei tööta hästi koos tasandusfondiga. Eesti peaks loobuma või vähemalt oluliselt vähendama keeruliste sihtotstarbeliste toetuste kasutamist. Sellest vabanenud raha saaks suunata tasandusfondi tugevdamiseks. Sellest võidaksid kõik omavalitsused, sh kahaneva elanikkonnaga, sest nad saaksid paremini suunata vahendeid lähtuvalt kohapealsetest vajadusest ja soovidest.

kulutused, motivatsiooni vähenemise kohalikul tasandil tulude suurendamiseks, suure eelarvepuudujäägi ja võlgade kuhjumise nii kohalikul kui riikliku tasandil. Ka hägustavad sihtotstarbelised toetused vastustust ning vähendavad teenuse tarbijate ja selle eest maksjate vahelist seotust.⁴

Mitte sihtotstarbeliselt kohalike teenuste rahastamine motiveerib KOV-e pakkuma teenuseid efektiivsemalt, sest kasu akumuleerub kohalikul tasemel. Sihtotstarbeta lahendused võimaldavad muuhulgas paindlikkust, integreeritud lahendusi, selget vastutust kui ka kohalike eripäradega ja vajadustega arvestamist.

Riigikontroll jõudis 2022. aasta kontrolliaruandes „Omavalitsuste rahastamine toetusfondist“⁵ järgmisele järeldusele: „Auditeerimise käigus osapooltelt kogutud info ei sisalda kasutuspiirangutega jätkamise toetuseks olulisi ega sisulisi argumente, kasutuspiirangute mõju toetatavates valdkondades toimunud või soovitava arengule on ebamäärane. Riigikontroll leiab, et 2017. aastal Rahandusministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse võetud suund – kaotada omavalitsuslike ülesannetega seotud toetusfondi toetustelt kasutuspiirangud – pakub võimalusi parandada avaliku raha kasutamise tõhusust“.

Arutluse all olevad toetused ei ole riigieelarves valdavalt kasvanud või on osaliselt ka vähenenud. Õppevahendite toetus on püsinud tasemel 57 eurot õpilase kohta aastast 2011. Täiendkoolituse toetust ja juhtimiskulude toetust vähendati 2013. aastal ja need on püsinud tasemel vastavalt 12 eurot ja 92 eurot õpilase kohta sellest ajast peale. Kohalike teede hoiu toetus on püsinud 29,3 mln euro tasemel aastast 2013 (ja on 30% väiksem kui aastal 2008 ning võrdne 2007. aasta tasemega). Koolilõuna toetust on suurendatud 0,78 eurolt 1,0 eurole päevas 2018. aastal. Huvitegevuse ja -hariduse toetuse maht oli algselt 14,25 mln eurot, kuid on tänaseks kahe kärpe tulemusena vähenenud 9,25 mln eurole. Suure hooldus- ja abivajadusega lapselabi osutamise toetuse maht ei ole muutunud selle toetuse tekkimisest alates 2017. aastal. Kultuurirahastuse toetus on püsinud samal tasemel 2023. aastast peale. Üksnes töhustatud toe või eritoe rakendamiseks antav tegevuskulutoetuse määr on iga-aastaselt kasvanud (lähtub KOV-ide keskmisest kulust koolidele). Kui toetuse maht on ka jäänud aastateks samaks, siis selle reaalne ostujõud on ajas siiski kahanenud. Inflatsioon on näiteks viimasel kümnel aastal (2016–2025) olnud 62%.

2. Eesmärgid

Eesmärk on kohalike teenuste rahastamismudeli kujundamine selliselt, et see tagaks nende jätkusuutlikku, efektiivset ja kvaliteetset korraldust. Muudatus võimaldaks KOV-idel jaotada ressursse vastavalt kohapealsetele vajadustele ja olukorrale. Tulumaksu kasv võimaldaks tulude muutust kooskõlas majandusliku arenguga, sõltumata keskvalitsuse iga-aastastest eelarve otsustest. Lisaks väheneks ebamäärasus selles, kes mille eest vastutab.

3. Võimalikud lahendused

Võimalike lahendustena kaaluti järgmisi variante:

- 1) mitte midagi tegemine;
- 2) toetuste KOV tulubaasi tõstmine (soovitud lahendus).

⁴ Taxes and Grants: On the Revenue Mix of Sub-central Governments. OECD 2009.

⁵ <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/3558/Area/18/language/et-EE/Default.aspx>

Mitte midagi tegemisel toodud probleemid ei lahene. See jätkaks KOV-id oma teenuse korraldamisel endiselt sõltuma keskvalitsuse ühekordsetest otsustest ning ei tagaks selge vastutuse ja jätkusuutlikku rahastusega teenuste korraldust. Seetõttu on käesoleva eelnõu VTK-s analüüsitud toetuste KOV tulubaasi tõstmise mõjusid.

Muudatuse kooskõla põhiseadusega

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (edaspidi *EKO*H) artikkel 9 lõike 7 kohaselt ei tohiks riik võimaluse korral seostada KOV-idele eraldatavaid toetusi konkreetsete projektide rahastamisega. Toetuste saamine ei või võta KOV-ilt ära tema põhivabadust tegutseda oma pädevuse raames omal äranägemisel.⁶

Põhiseaduse (edaspidi *PS*) kohaselt kehtib KOV-idele enesekorraldusõiguse tagatis. Enesekorraldusõiguse tagatise (*PS* § 154 lg 1 ja § 160, *EKO*H art 4 lg-d 2 ja 4, art 6 lg 1) kui KOV põhitagatise (*RKPJKo* 09.06.2009, 3-4-1-2-09, p 29) eesmärk on tagada KOV enesekorraldusõigus ehk autonoomia, mille põhisisuks on otsustus- ja valikudiskretsioon kohaliku elu küsimuste lahendamisel (*RKPJKo* 16.01.2007, 3-4-1-9-06, p 22).

Finantstagatise (*PS* § 154 ja § 157 lg 2, *EKO*H art 9) alla kuuluvad õigused on suunatud enesekorraldusõiguse kasutamiseks vajalike tingimuste loomisele, seondudes valdade ja linnade majandusliku suutlikkusega täita avalikke ülesandeid (omavalitsuslikud ülesanded e kohaliku elu küsimused (*PS* § 154 lg 1), riiklikud ülesanded (*PS* § 154 lg 2)) (*RKPJKo* 09.06.2009, 3-4-1-2-09, p 41; *RKÜKo* 16.03.2010, 3-4-1-8-09, p 50).

KOV-ide rahastamine omavalitsuslike ülesannete täitmiseks peab toimuma vähemalt minimaalses vajalikus mahus, st määral, mis võimaldaks otsustada ja korraldada minimaalselt vajalikke omavalitsuslike ülesandeid minimaalselt vajalikus ulatuses. Tähtis on, et KOV-idele oleks tagatud mitte ainult õiguslik, vaid ka tegelik võimalus otsustada, kas ja kuidas kohaliku elu küsimusi lahendada ([RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09](#), p 20). *PS* paragrahvi 154 lõikest 1 tuleneb, et omavalitsuslike ülesannete rahastatus ei tohi sattuda tervikuna ebaproportsionaalselt suurde sõltuvusse riigi ühekordsetest rahaeraldistest, vaid peab peegeldama adekvaatselt üldist majanduslikku olukorda.⁷

Riigieelarvest ei ole küll keelatud KOV-ide teenuste korraldust sihtotstarbeliselt rahastada, kuid kuna sihtotstarbeline rahastamine piirab KOV-ide enesekorraldusõigust, tuleb *PS* ja *EKO*H kohaselt eelistada sihtotstarbelisele rahastamisele mitte sihtotstarbelist rahastamist. Sihtotstarbelist rahastamist võib kasutada üksnes juhul, kui selleks on piisavalt kaalukad põhjendused, mis õigustavad sekkumist KOV enesekorraldusõigusesse.

4. Kaasatud osapooled

Eesti Linnade ja Valdade Liiduga (edaspidi *ELVL*) kokkuleppel moodustati ministeeriumide (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ja Sotsiaalministeerium) ja *ELVL* määratud KOV esindajate vaheline alatöörühm, mille

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/208032011003>

⁷ <https://pohiseadus.ee/sisu/3638>

ülesandeks sai välja töötada ja kokku leppida detailses lahenduses toetuste tulubaasi üle andmiseks. Töörühmal toimus kolm koosolekut 2025. a juunist oktoobrini.

Alatöörühm töötas läbi erinevaid riigieelarve neutraalseid lahendusi ning kokkuvõttes otsustas teha järgmise ettepaneku:

- 2027. aastast anda toetused tulubaasi selliselt, et suurendatakse KOV-idele laekuvat tulumaksu määra 0,34 protsendipunkti ning ülejäänud vahendid suunatakse tasandusfondi (sh kompensatsioonimehhanismiks). Kompensatsioonimehhanismiga tagada, et ühelgi KOV-il ei väheneks tulubaas reformi tulemusena 2027. aastal rohkem kui 0,1% ning muutus ei oleks negatiivne perioodil 2028-2038.
- Kuna osadel KOV-idel vähenevad 2027. aastal tulud toetuste üle andmisel kogumahus 1,4 miljonit eurot, tegi alatöörühm ettepaneku Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile otsida üleandmise soodustamiseks võimalusi täiendavaks rahastuseks, mille arvelt saaks katta tekkivat vähenemist.

ELVL taotleb oma 30. oktoober 2025. a kirjaga nr 2-2/140 üle antavate toetuste mahu suurendamist 3,1 mln euro võrra, et saavutada riigieelarve neutraalse stsenaariumiga võrreldes suurem tulumaksumäära tõus (0,34 asemele 0,37 protsendipunkti) ja sellega ka tulukamatele KOV-idele vahendite tulubaasi üleandmise järgselt tulude kasvuni jõudmine varem kui kümne aasta pärast mõningatel juhtudel. Lisaks märgib ELVL, et nende hinnangul on tegemist ühe olulisema KOV-ide puudutava reformiga peale haldusreformi ja selle õnnestumine kirjutaks uue lehekülje KOV ja keskvalitsuse konstruktiivsete suhte ajalukku. See samm on märgilise tähtsusega Eesti KOV-ide rahastamise pikaajalise jätkusuutlikkuse seisukohalt. Tulubaasi tugevdamine ja finantsautonoomia suurendamine on eeldus, et KOV-id saaksid iseseisvalt ja tõhusalt täita neile pandud ülesandeid ning tagada piirkondade tasakaalustatud arengu.

5. Mõju

Soovitud muudatus: KOV-idele laekuva tulumaksu osa ja tasandusfondi suurendamine toetuste arvelt.

Muudatused ei avalda otsest mõju demograafiale, majandusele, julgeolekule, välissuhetele ega elu- ja looduskeskkonnale. Muudatuse mõjud on suunatud KOV-ide teenuste rahastamisallikate muutmisele. Selle raames ei muudeta KOV-ide ülesandeid, õigusi ega kohustusi. Kuna muudatus mõjutaks KOV-ide teenuste rahastusallikaid, on seetõttu mõjusid analüüsitud läbi neile avalduva mõju.

5.1 Mõju valdkond: mõju KOV asutuste töökorraldusele

KOVide töökoormus väheneb, kuna rahastamisallikate hulk väheneb ning ei ole vaja pidada eraldi arvestust toetustest ja muudest vahenditest tehtud kuludel.

Sihtrühm on suur. Muudatus avaldab mõju 78-le KOV-ile.

Mõju ulatus on väike, sest KOV-ide ülesanded ja vastutus jääb samaks ning muutub üksnes tulude laekumise viis.

Mõju avaldumise sagedus on väike, muudatus mõjutab KOV-ide iga aastast eelarve ja eelarvestrateegia planeerimist.

Ebasobivate mõjude risk on väike, sest kaob rahastamise sihtotstarve, aga seejuures KOV ülesanded, kohustused ja õigused jäävad samaks. KOV-id jätkavad vähemalt juba välja kujunenud mahus teenuste osutamist edasi.

Koondhinnang mõju olulisusele. Mõju KOVide töökorraldusele on väike ja positiivne.

5.2 Mõju valdkond: mõju riigieelarvele ja KOV asutuste tuludele ja kuludele

Toetuste tulubaasi tõstmine ehk vahendite jaotamine läbi tulumaksu ja tasandusfondi võimaldab luua lahenduse, kus rahastus muutub iga-aastaselt vastavalt tulumaksu muutusele ja tasandusfondi arengutele (tasandusfond ei kasva automaatselt, kuid see aitab ühtlustada tulumaksu laekumise ja kuluvajaduse muutust KOV-ide vahel). Sihtotstarbe kaotamine võimaldab KOV-idel suunata vahendeid vastavalt kohapealsetele eripäradele ja vajadustele.

Muudatusega kaasneb KOV-ide vaheline koolikoha arvlemise maht, kuid arvlemiste arv jääb samaks. Kui üldharidustoetust eraldatakse õpilase koolijärgsele KOV-ile, siis tulumaksu ja tasandusfondi laekumine kujuneb õpilase elukoha järgi. Kui õpilane käib mõne teise KOV koolis, maksab tema koolikoha eest elukohajärgne KOV üldjuhul keskmise tegevuskulu ulatuses.

Sihtrühm on suur. Muudatus avaldab mõju 78-le KOV-ile.

Mõju ulatus on väike lühemas, aga **keskmine** pikemas perspektiivis. Kuna hetkel puudub ELVL taotletud lisavahendite kohta otsus, on siinkohal mõjuarvestused tehtud arvestusega, et toetused antakse tulubaasi üleandmise aastal riigieelarve neutraalselt ehk samas mahus, kui oleks nende maht olnud toetusena. Sealt edasi muutub vahendite maht vastavalt KOV tulumaksu ja tasandusfondi muutusele. Üle antavatest vahenditest ca 2/3 liiguks tulumaksu ja 1/3 tasandusfondi suurendamisse. Tasandusfond on vajalik tulumaksu laekumiste ja KOV-ide kuluvajaduse erinevuste ühtlustamiseks. Tulubaasi tõstetavad vahendid moodustavad KOV-ide kogu sissetulekutest ca 3%.

Tabel 1. Tulubaasi tõstetud summade muutus⁸

mln eurot	2027	2028	2029
Tulumaks (KOV määr +0,34 protsendipunkti)	66,3	75,9	79,4
Tasandusfond ⁹ üleminekumehhanismiga	52,1	46,1	46,1
Kokku	118,4	122,0	125,5

Toetused antakse tulubaasi üle riigieelarve neutraalselt, st samas summas kui need olid toetusena ja seega ei too üleandmise aastal kaasa mõju riigieelarve tuludega ega kuludele. Edaspidiselt sõltub mõju sellest, kas KOV tulubaasi kasv on kiirem või aeglasem toetuste võimalikust muutusest. Nagu peatükis 2 on märgitud, aitab vahendite KOV tulubaasi tõstmine ära hoida üleliigseid kulusid nii KOV kui ka keskvalitsuse tasandil.

⁸ Aluseks on võetud Rahandusministeeriumi 2026. aasta riigieelarve raames tehtud majandusprognoos

⁹ KOV tulumaksumäära tõstmise mõju avaldub I aastal veebruarist. Jaanuari laekumise osa eraldatakse seetõttu I aastal läbi tasandusfondi. Järgnevatel aastatel laekub vastav tulumaks juba jaanuaris ning tasandusfondis seda osa vaja ei ole.

Mõju avaldumise sagedus on suur, mõjutades KOV jooksvat tulude laekumist.

Ebasobivate mõjude risk on väike. Tulumaksust ja tasandusfondist laekumise alused on toetuste senisest jaotusest erinev. Et muudatusega ei kaasneks mõnele KOV-ile olulisi negatiivsed mõjusid toetuste tulubaasi andmise tõttu, on aruteludes kokku lepitud üleminekumehhanismi loomine.

Üleminekumehhanismiga tagatakse, et ühelgi KOV-il ei väheneks laekumine toetuste üleandmise tulemusena 2027. aastal rohkem kui 0,1% tulubaasist võrreldes stsenaariumiga kui midagi ei muutuks ning muutus ei oleks negatiivse mõjuga perioodil 2028–2038. Vahendid planeeritakse riigieelarves tasandusfondis tulude-kulude tasandusest eraldi ning sealt aastate jooksul vabanevad vahendid suunatakse tasandusfondi tulude-kulude tasandusse. Üleminekumehhanismi suunatud vahendid ajas vähenevad, sest KOV-ide tulumaks iga-aastaselt kasvab, vähendades sellega algselt tekkivaid negatiivseid tulemeid.

Kuna edaspidine rahastamine sõltuks põhiosas tulumaksu laekumisest, on olemas ka risk, et majanduslanguse korral võib laekumine ka väheneda. Tegemist on riskiga lühiajalise vaates. Siiski ei ole siin risk suurem kui toetustega jätkamise korral. Viimase 20. aasta jooksul on KOV-ide tulumaksu laekumine olnud negatiivne kahel aastal – 2009-2010. Lähtudes ajaloolisest kogemusest saab öelda, et risk tulubaasi väiksemale laekumisele on väiksem kui toetustega jätkamisel.

Koondhinnang mõju olulisusele. Mõju KOVide rahastusele on positiivne, kuna tulumaksu laekumise kasvutempo potentsiaal on kõrgem toetustega jätkamisest.

5.3 Mõju valdkond: mõju KOV teenustele

Toetuse tulubaasi tõstmisega ei muudeta KOV ülesandeid, õigusi ega kohustusi. Siiski võimaldab toetuse asendamine tulubaasiliste laekumistega KOV-idel suunata vahendeid vastavalt kohapealsetele eripäradele ja vajadustele, tõstes kohalike teenuse efektiivsust ja kvaliteeti. Kvaliteedi tõusu võimaldab ka majandusarenguga kaasas käiv tulude muutus.

Sihtrühm on suur. Muudatus avaldab mõju 78-le KOV-ile.

Mõju ulatus on keskmine. Erinevalt toetustest võimaldavad tulubaasi tõstetud vahendid edaspidiselt kohalike teenuste jätkusuutlikumat korraldamist ja pikaajalise planeerimist.

Mõju avaldumise sagedus on keskmine, muudatus mõjutab teenuste jooksvat pakkumist.

Ebasobivate mõjude risk on väike, sest nii Eesti kui rahvusvahelised kogemused näitavad, et finantsautonoomia aitab tõsta nii teenuste osutamise efektiivsust kui ka kvaliteeti.

Eelpool viidatud Riigikontrolli auditi kohaselt peljatakse, et valdkonda senimaani suunatud raha läheb piirangute kaotamise järel KOV-is edaspidi mujale (nt õpetajate palgaraha teedesse ja vastupidi). KOV-de tänane vastavate teenuste rahastus ületab oluliselt riigi toetuste mahtu. Seega kui KOV sooviks nende teenuste rahastust vähendada, on neil selleks võimalus juba täna ja mitmes valdkonnas oluliselt suuremates mahtudes¹⁰. Nii Eesti kui ka rahvusvaheline kogemus näitab, et KOV-id ei ole aldid vähendama juba saavutatud teenuste tasemeid ka sihtotstarbe kaotamise korral. Võimalik rahade ümber tõstmine on seotud olemasolevate vahendite parema suunamisega teenuste kvaliteedi või kättesaadavuse tõstmiseks, mitte vähendamiseks. Nagu näitab ka eelpool märgitud Riigikontrolli uuring, siis ratsionaalseid põhjusi toetuste tulubaasi mitte tõstmiseks auditis ei selgunud ning valdkondades esinev kartus on ennekõike tunnetuslik.

Koondhinnang mõju olulisusele. Mõju KOVide teenuste korraldusele on positiivne. Seda toetab ulatuslik rahvusvaheline kogemus ja uuringud.

5.4 Mõju valdkond: mõju regionaalarengule

Mõju olulisus:

Sihtrühma suurus on suur, sest hõlmab 78 KOVi.

Mõju ulatus on madal. Harjumaa ja Tartu tulukamate KOV-ide tulemus jääb väiksemaks kui tasandusfondi saajatel, vähendades sellega vähesel määral KOV-ide tulukuse vahesid.

Mõju avaldumise sagedus on väike, muudatus mõjutab vähesel määral jooksvalt teenuste korraldust.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest regionaalsed erinevused toetuste tulubaasi andmisest oluliselt ei muutu ning erinevusi aitab tasandada nii tasandusfond tervikuna kui ka täiendav üleminekumehhanism.

Eelnõu kohaselt on mõju kõikides KOV gruppides üleandmise aasta teisest aastast alates vähemalt null või positiivne. Gruppide võrdluses avaldub toetuste tulubaasi üleandmise mõju positiivsemalt tasandusfondi saajate (väiksema tulukusega KOV-ide) jaoks. Tasandusfondi mittesaajate madalam tulemus on tingitud kõrgemast õpilaste osakaalust, mida tulumaksu suurendamine ei suuda algselt ära katta, mistõttu on nende jaoks oluline kompensatsioonimehhanismiga tagatud põrand. Kompensatsioonimehhanismi lõppemisel sõltub nende laekumine üksnes kasvavast tulumaksust (erinevalt tasandusfondi saajatest, kellel osa laekumine sõltub ka tasandusfondist, mis ei kasva), mistõttu on seejärel nende kasvutempo teiste gruppidega kiirem ning võimaldab neil järgi kasvada.

¹⁰ Näiteks kui kohalike teede hoiu toetus on samal tasemel kui aastal 2007 (29 mln eurot), on KOV-ide teehoiu kogukulud kasvanud 2024. aastaks ca 90 mln euro võrra. Kui riigi koolilõuna toetus on püsinud tasemel 1 eurot õpilase kohta aastast 2018 (toetus 2028. a 23 mln eurot, 2024. a 24 mln eurot), on KOV-id omanpuse kahekordistanud (7 mln eurolt 14 mln eurole). Kui huvitegevuse toetus on kahe kärpe tulemusena vähenenud aastatel 2018–2024 14,25 mln eurolt 9,25 mln eurole, on samal ajal KOV-ide kogukulud huvitegevusele, noorsootööle ja spordile kasvanud 128 mln eurolt 208 mln eurole.

Tabel 2. Toetuste tulubaasi andmise mõju KOV gruppide lõikes osakaaluna tulubaasist¹¹

Kohalik omavalitsus	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038
Tallinna linn	0,1%	0,2%	0,4%	0,5%	0,6%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,0%	1,1%	1,2%
Harjumaa tulukad	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%
Muu Eesti tulukad	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Keskused	-0,1%	0,1%	0,3%	0,5%	0,6%	0,8%	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%	1,4%	1,5%
Keskus tagamaaga	0,0%	0,1%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Osaliselt tagamaalised	0,0%	0,2%	0,3%	0,5%	0,6%	0,8%	1,0%	1,1%	1,3%	1,4%	1,5%	1,6%
Tagamaalised	0,0%	0,2%	0,4%	0,6%	0,7%	0,8%	1,0%	1,2%	1,3%	1,5%	1,7%	1,8%
KOKKU	0,0%	0,1%	0,3%	0,4%	0,5%	0,6%	0,7%	0,8%	0,8%	0,9%	1,0%	1,1%

Keskus tagamaa grupi madalam tulemus on tingitud ajaolust, et antud gruppi sattunud osad KOV-id (nt Paide linn, Lügánuse vald, Kambja vald) liiguvad tasandusfondi saajate ringist välja ja muutuvad oma tulemuselt seetõttu sarnaseks muu Eesti tulukate grupile.

Kokkuvõtvalt mõju regionaalsetele erinevustele vähenemisele on positiivne, aga väike.

6. Edasine väljatöötamine

VTK-le järgneb eelnõu koostamine ja menetlemine 2026. aastal. Muuta tuleb põhikooli- ja gümnaasiumiseadust, noorsootööseadust, sotsiaalhoolekande seadust, liiklusseadust ja tulumaksu seadust. Tasandusfondi muudatuses vormistatakse vastava aasta riigieelarve eelnõuga (alates 2027. aasta riigieelarvest).

¹¹ Siinkohal arvestatud osakaaluna tulumaksust, tasandusfondist ja üle antavate toetuste summast. Tabelis toodud viimased neli gruppi on tasandusfondi saajad ja on gruppideks jaotatud vastavalt tagamaalisuse koefitsiendile. Mõjuarvestused võtavad arvesse muutusi koolikoha arvlemises.